

УДК 372.853

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ УЧНЯМИ 10 КЛАСУ ПІД ЧАС ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ
ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ТУРИСТИЧНА СПРАВА»**

Крамаренко Наталія

Науковий керівник: канд. тех. наук, доцент Ткачук А.І.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті розглянуто методичні особливості вивчення розвитку туризму в Україні та його вплив на організацію власного дозвілля в умовах повсякденного життя учнів. Висвітлено можливі проблеми впливу туристичної діяльності на економіку України під час вивчення профільного рівня за спеціалізацією «Туристична справа» учнями 10 класу. Проаналізовано наукові, соціологічні дослідження, наведена статистика за 2017 рік іноземних туристів які приїжджали до України. Показано, що навчання за цією спеціалізацією є важливим елементом розвитку старшокласників.

Ключові слова: технології, туристична справа, туризм, туристичні послуги, туристичний ринок.

**Methodological features of studying of the development of tourism in Ukraine
with 10 classes at presentation of professional education for for specialization
"Tourist case"**

N. Kramarenko

Scientific supervisor: Candidate of Technical Sciences, Associate Professor

Tkachuk A.I.

The article deals with the methodical features of the development of tourism in Ukraine, its influence on the organization of its own leisure in the conditions of everyday life of students, the influence of tourism activity on the economy of Ukraine during the study of the profile level in the specialization "Tourism business" of the 10th grade students. Analyzed scientific, sociological studies, statistics for 2017, foreign tourists coming to Ukraine. It is shown that the study of this specialization is no less important in the development of senior pupils.

Key words: technology, tourism, tourism, travel services, tourism market.

Постановка проблеми. Вивчення «Технологій» учнями старшої школи профільного рівня за спеціалізацією «Туристична справа» дає змогу забезпечити засвоєння старшокласниками базових знань, умінь, компетенцій

сфери туризму, оволодіння методологією та змогою ефективно організувати власну діяльність в умовах повсякденного життя [6].

У нашому сучасному світі дуже перспективно і модно подорожувати здебільшого світом. В Україні туризм характеризується як галузь, що динамічно розвивається, і прагне більш активно включитися в суспільно-економічні процеси сучасного світу. Туризм як важливе соціально-економічне явище сучасності, тісно пов'язаний з розвитком суспільства та підпорядковується його об'єктивним законам. Володіючи своїми функціями він активно впливає на життєдіяльність суспільства і в той же час залежить від нього. Основною проблемою розвитку туризму в Україні є неефективне та нераціональне використання природних ресурсів, а також відсутність чіткої стратегії розвитку індустрії туризму та її регулювання. Недостатньо розвинена інфраструктура, погана система транспортного обслуговування туристів та населення стають на заваді швидкому піднесенню та поширенню туристичного іміджу країни, тим самим відлякують потенційних туристів. Не менш важливим та болючим питанням залишається якість надання туристичних послуг. За цим показником Україна дуже відстає від інших держав із подібним рекреаційно-туристичним потенціалом. Внаслідок цього багато наших співвітчизників надають перевагу іноземним курортам, отримуючи фактично за ту саму ціну набагато вищий рівень обслуговування та комфорту, стаючи при цьому інвесторами в економіку іноземних держав. Саме це породжує не цікавість старшокласників до України, як потенційного туристичного провідника [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень дає змогу говорити, що теоретико-методологічним аспектам вивчення туризму в Україні приділяли велику увагу такі дослідники як: В. І. Цибух, А. Т. Матвієнко, С. І. Попович, Л. Г. Лук'янова. Туристичну діяльність як навчальна та наукова дисципліна досить широко описував А. Ю. Парфіненко, також варто зазначити публікації які вже отримали визнання наукової спільноти А. Б. Косолапова, П. О. Масляк, І. А. Дубовича, А. А. Романова [1; 8-12]. Важливою є колективна праця "Туристична краєзнавство" під редакцією

професора О. О. Любінцевої, у першій частині якої розкрито низку суттєвих методологічних аспектів, багато питань присвячено предметно-об'єктним полю, науковому статусу, проте недостатньо з'ясованими залишаються епістемологічні пріоритети туристичного краєзнавства [5]. Збереження туристичних ресурсів та управління природокористуванням досліджували І. М. Потравний, Ю. П. Лебединський, В. І. Гетьман та інші [3; 5; 7].

Мета статті: визначити та розкрити особливості вивчення учнями 10 класу туризму в Україні під час профільного навчання «Технологій» за спеціалізацією «Туристична справа».

Виклад основного матеріалу. Програмою передбачено вивчення цієї спеціалізації протягом двох років, відводиться 6 академічних годин на тиждень, відповідно – 210 годин на рік в кожному з класів. В 10 класі загальний тематичний план «Туристична справа» складається зі вступу та чотирьох розділ, один із яких є основою навчання старшокласників і на нього виділено 84 години Він має назву «Основи організації туристичної діяльності» й за допомогою цього розділу в учнів старшої школи формується належне цінування культури українського народу, реалізується ефективне залучення їх до соціально-економічного життя країни, здатність ініціювати розвиток сфер виробничої діяльності, в яких старшокласники братимуть участь на основі сформованої проектно-технологічної компетентності, що забезпечить їхню підприємливість, адаптивність, мобільність, конкурентоздатність на ринку праці [6].

Загалом туристична діяльність здійснює вагомий вплив на економіку країни та ринок парці. Підвищення ролі послуг у сучасній економіці, в першу чергу, пов'язане з диверсифікацією виробництва, насиченням ринку товарами повсякденного попиту, підвищенням рівня життя та пропагандою здорового способу життя. Все це є поштовхом позитивного впливу на розвиток туризму і туристичних послуг. Ринок туристичних послуг або туристичний ринок є об'єктивним підґрунтям формування суспільних потреб, суспільного поділу праці [5]. Він є частиною світового ринку послуг. Туристичний ринок – це

сфера задоволення потреб населення в послугах, пов'язаних із відпочинком та змістовним проведенням дозвілля в подорожі.

У 2017 році в'їзд іноземних громадян в Україну під час туристичного відпочинку становить – 38 958. Кількість туристів які відвідали Україну в січні – червні 2018 року скоротилася на 1,7 % , якщо порівнювати, що в такий же період у 2017 році – з 6,33 до 6,22 млн. осіб. Зменшення в'їзду іноземців відбулося з : Угорщини на 26,4 %, Румунії – 11, 4%, Словаччини – 10,1 %, Польщі – 3,7 % та Молдови – 3,2 %. Водночас зросла кількість туристів з Великої Британії (на 16,8 %), Ізраїлю (на 25,9 %), Литви (на 20,5 %), Туреччини (на 16,2 %), Чехії (на 15,6 %), Італії (на 13,9 %), Німеччини (на 12,7 %), США (на 12,5 %), Франції (на 8,1 %), Азербайджану (на 1,2 %), за даними Державної прикордонної служби [2]. Таким чином, за підсумками I півріччя 2018 року, кількість туристів, що подорожували до України залишалася практично на рівні I півріччя 2017 року.

Шкільний туризм, краєзнавча й екскурсійна робота, слугують однією з важливих ланок виховання молоді. Шкільний туризм усе ширше використовується як засіб активного відпочинку, що сприяє гармонійному розвитку особистості, зміцненню здоров'я, підвищенню культурного розвитку та соціальної адаптації кожного члена суспільства. Крім цього, участь школяра в туристських подорожах позитивно впливає на підвищення його працездатності. Туризм для учнів – це не лише активний відпочинок на природі, незвичний спосіб життя, відмінний від буденного, побутового. У кожному класі кожної школи є певна кількість дітей, які мають підвищений інтерес до туризму [8]. І тому в школах де є профільний рівень, де саме старшокласники самостійно обирають спеціалізацію «туристична справа», це забезпечує формування позитивної мотивації навчання, можливість побудови власної освітньої траєкторії, досягнення й об'єктивованого самооцінювання очікуваних результатів. Зміст туристичної діяльності старшокласників полягає у формуванні суспільної спрямованості особистості, засвоєння базових знань, компетенцій сфери туризму, соціальної активності, наслідком якої є

усвідомлене ставлення учнів до праці, навчання, ефективного залучення до соціально-економічного життя країни. Туризм є сферою, що може допомогти витягнути економіку країни з кризи тому, що він взаємопов'язаний з іншими багатьма сферами діяльності [7]. Розвиток туристичного ринку активно сприяє відновленню та розвитку транспортної сфери, будівництва, сфери обслуговування та харчування, аграрного сектора. Особливо важливим і актуальним є розвиток внутрішнього туризму. Прикладом цьому є Франція, Італія, Туреччина, Єгипет, Таїланд та інші країни, де туризм став ключовою сферою діяльності і суттєвою частиною ВВП країни, а при кризових явищах в економіці, суттєво допомагає відновити економічне зростання. Тому туристична галузь України має стати пріоритетною та стратегічно важливою для подальшого системного розвитку економіки України. Але інертність дій державної влади, імітація реформ, непрофесіоналізм та корумпованість чиновників не дають можливість реалізувати значний потенціал України в туристичній сфері.

Внутрішній туризм в Україні охоплює велику територію місць, які б могли забезпечити культурологічну, національну спрямованість учнів під час туристичних подорожей. Соціологічні дослідження свідчать про те, що дві третини Українців не були за кордоном, а протягом останніх п'яти років не вирушали, а ні до Європи, а ні навіть до країн СНД. Але можна припустити, що це надало оптимістичного вигляду статистики міжрегіональних подорожей. Зокрема, 75 % опитаних з Івано-Франківської області та 59 % харків'ян хоча б раз виїжджали в інший регіон (28 % і 18 % з них відповідно – багато разів). Центром туризму Івано-Франківщини є Карпати. На Прикарпаття їдуть не лише заради гір. Цікавить приїжджих культурна спадщина та гуцульські традиції. Серед туристичних атракцій – Дністровський каньйон, скелі Довбуша, старовинні замки та храми. Минулого року на Івано-Франківщині було понад два десятки фестивалів: всесвітньо відоме «Свято Ковалів», авангардно-мистецький Porto Franko, офіційно-міжнародний «Карпатський простір», етнічно-культурні «Гражда», «Лудине» та «Покутське яблуко», гастрономічні

фестивалі хліба, сиру, вина, меду, традиційних ремесел. Але в таких туристичних місцях також існують проблеми з екологією, інфраструктурою, маркування нових туристичних стежок, встановлення лавок й альтанок це все коштує грошей. Проте фінансування розвитку туристичної інфраструктури недостатнє. У 2019 році на діяльність всього управління міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій ОДА направили два мільйони гривень. Влада намагається залучити до співпраці небайдужих та самих туристів, в нашому випадку можуть стати й старшокласники, що дасть змогу зрозуміти, який вклад вони несуть для країни. Харків є також цікавим містом для туристичного відпочинку в парку атракціонів, театрах, екопарку, музеях. Такий відпочинок дасть змогу формувати в старшокласниках шанобливе й бережливе ставлення до пам'яток культури різних регіонів України. Останнім часом інтерес до Харкова зріс у туристів з Дніпра, Запоріжжя, Херсону, Одеси.

Учням слід наголосити, що майбутнє кожної країни – це молодь, яка прийде на зміну трудовому поколінню. А це приблизно 10 мільйонів людей. Сьогодні постає першочергове завдання – розробити та ввести системний підхід до проведення молодіжної політики, виховання патріотизму, сприяння духовному та фізичному розвитку молодого покоління. Універсальним інструментом для втілення в життя зазначених завдань ще з часів Відродження та Просвітництва вважалися мандрівки по рідному краю. Туризм як вид діяльності, що здійснюється у тісному контакті з природним оточенням, є дієвим засобом не тільки природоохоронного виховання, розвитку любові до рідного краю та Батьківщини, а й загартовування та фізичного вдосконалення школярів [12].

Для розвитку туризму в Україні необхідно виконати низку завдань, які полягають в наступному: істотне нарощування мережі туристичних об'єктів і інфраструктури; підтримка малого підприємництва у туристичній сфері; розвиток міжнародної співпраці у галузі туризму; економічне стимулювання розвитку матеріальної бази, туристичної інфраструктури через залучення

позабюджетних джерел, зокрема іноземних інвестицій для реконструкції і нового будівництва туристичних об'єктів; вдосконалення системи інформаційного забезпечення туристичної індустрії, створення крайової інформаційно-довідкової системи туризму, проведення активної рекламної діяльності; вдосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації туристичних кадрів; проведення необхідних наукових досліджень у сфері туризму; розвиток та підтримка приватного сектору. Втілення цих завдань у реальність дасть змогу привабити як іноземних, так і національних туристів. Потрібно реконструювати і розширити мережі туристичних об'єктів і послуг. Допомогу повинні отримати й суб'єкти малого і середнього бізнесу. Приватний сектор становить незначну конкуренцію у готельній сфері підприємництва. За допомогою дрібних підприємців туристи можуть справді відчутти колорит культури України, бути віддаленішими від навколишнього світу і водночас почувати себе у безпеці.

Висновки. Таким чином, вивчення учнями 10 класу туризму в Україні під час профільного навчання «Технологій» за спеціалізацією «Туристична справа» дає змогу забезпечити засвоєння старшокласниками базових знань, умінь, компетенцій у сфері туризму, ознайомлення та оволодіння ними методології ефективної організації власної діяльності в умовах повсякденного життя. **Перспективами подальших пошуків у напрямі дослідження** є розробки практичних занять для учнів 10 класу в напрямку етнографічного краєзнавства.

Список літератури

1. Бак Г. Впровадження інновацій у сфері туризму / Г. Бак // Наукові записки. – 2010 – № 2. – С. 56-61.
2. Дані Державної прикордонної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm.
3. Кожухівська Р.Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку / Р.Б. Кожухівська // Вісник Донецького національного університету, сер. Економіка і право. – 2010. – Вип. 1. – С.84-86.
4. Костюк О.М. Туризм і його розвиток в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourism-book.com/books/book-34/>.

5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К., 2009. – 436 с.
6. Навчальна програма закладів загальної середньої освіти «Технології 10-11 класи. Профільний рівень. Спеціалізація «Туристична справа». – МОН України, 2017. – 28 с.
7. Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство: Навч. посіб. / А.Ю. Парфіненко. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 288 с.
8. Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу: Європа, Азія, Австралія та Океанія: Навч. посіб. / В.І. Стафійчук, О.Ю. Малиновська. – К.: Альтерпрес. – 2009. – 427 с.
9. Соловйов Д.І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання / Д.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – № 1(9) – С. 70-73.
10. Теоретические основы рекреационной географии / Отв. ред. В.С. Преображенский. – М.: Наука, 1975. – 224 с.
11. Экономика и организация международного туризма. – М.: Экономика, 1984. – 167 с.
12. Яценко Б.П. Країнознавство: основи теорії. Навч. посіб. / Б.П. Яценко, В.К. Бабарицька. – К.: Либідь, 2009. – 312 с.